

Курилін Іван Ростиславович,
*доцент кафедри криміналістики та судової медицини,
кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції*

**ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПРИ
РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ЯКІ ПОРУШУЮТЬ ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

Слідчі (розшукові) дії є основним способом збирання доказової інформації.

В.П. Бахін визначає слідчі (розшукові) дії як передбачені кримінально-процесуальним законом, дії компетентних осіб із збирання, дослідження, оцінювання та використання доказової інформації. В свою чергу, Р.С. Белкін зазначає, що слідча (розшукова) дія - це самостійний елемент регламентованої кримінально-процесуальним законом діяльності слідчого зі збирання, дослідження і оцінювання доказів, хоча комплекс слідчих (розшукових) дій не вичерпує діяльності слідчого у процесі розслідування злочину.

Найбільш розповсюдженими, та дієвими слідчими (розшуковими) діями в процесі розслідування злочинів, про порушення права інтелектуальної власності виступають огляд місця події, допит свідків, допит підозрюваного та призначення судових експертиз.

Огляд місця події. Обов'язковими підготовчими заходами до огляду місця події у злочинах, що посягають на права інтелектуальної власності є: 1) визначення кола осіб, що будуть брати участь у проведенні огляду місця події, розподіл обов'язків та проведення інструктажу; 2) вивчення внутрішнього розташування приміщень у яких буде проведено огляд; 3) визначення наявності охорони об'єкту; 4) вивчення особи злочинця; 5) підготовка техніко-криміналістичних та інших засобів виявлення, фіксації та вилучення слідів злочинного порушення прав інтелектуальної власності; 6) забезпечення відповідної охорони об'єкту де буде проводитися огляд місця події; 7) забезпечення наявності транспортних засобів необхідних для виїзду на місце проведення даної слідчої (розшукової) дії та доставка вилучених речових доказів.

На першій стадії огляду, до виїзду на місце події, слідчому залежно від характеру події і слідчої ситуації, за наявності достатньої інформації про подію, бажано запросити відповідного спеціаліста та отримати від нього консультацію з питань подальшої підготовки до огляду, його учасників, намітити план дій, обговорити, які науково-технічні засоби необхідні, разом із спеціалістом перевірити їх наявність, комплектність та справність.

Після прибуття на місце події проводяться: 1) перевірка ефективності блокування й охорони приміщень, вилучення сторонніх осіб; 2) з'ясування кількості приміщень їх розташування; 3) роз'яснення спеціалістам, які беруть участь в огляді, їх прав і обов'язків (ст. 71 КПК України); 4) планування огляду (визначення послідовності й порядку власних дій і дій учасників огляду).

На робочому етапі огляду місця події вирішуються такі завдання:

- 1) виявлення, фіксація та вилучення об'єктів, які свідчать про незаконне використання товарного знаку, порушення авторського та суміжних прав, порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію;
- 2) виявлення, фіксація та вилучення слідової інформації, що вказує на зв'язок між злочинцем та об'єктом що оглядається.

На заключному етапі проведення огляду місця події проводиться фіксація його ходу та отриманих результатів, повністю оформлюється протокол, виявлені і вилучені сліди упаковуються з урахуванням рекомендацій спеціалістів, забезпечуються пояснювальними написами, упаковка опечатується та скріплюється підписами учасників слідчої (розшукової) дії. У разі застосування фото-, відеозйомки до протоколу огляду повинна бути додана фототаблиця (ілюстративна таблиця), а також відеозапис слідчої дії.

Допит свідків. У кримінальних провадженнях про порушення прав інтелектуальної власності як свідки можуть бути допитані: 1) особи, які мають відомості про належність авторського права і суміжних прав, прав на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, прав на раціоналізаторську пропозицію, прав на торговельні марки, зазначення походження товарів; 2) виконавці твору; 3) родичі, знайомі, друзі, сусіди, колеги автора, виконавця, винахідника; 4) співробітники організації-правовласника (бухгалтери, юристи, менеджери); 5) співробітники підприємства на якому вироблялася фальсифікована продукція; 6) водії, які перевозили товар; 7) продавці, які здійснювали реалізацію продукції, покупці; 8) особи, які безпосередньо виявили факт злочинного порушення прав інтелектуальної власності; 9) особи, які здавали в оренду приміщення в яких здійснювалася реалізація фальсифікованої продукції.

При підготовці до допиту необхідно: визначити питання, які стосуються технічних аспектів підготовки злочинних намірів та їх реалізації; з'ясувати відомості про потерпілу особу, технічні засоби, що використовувалися злочинцем, насамперед, стосовно використання комп'ютерної техніки; визначити перелік найскладніших запитань; підготувати доказові матеріали, які можуть бути використані при допиті;

Допит підозрюваного. Підготовка до допиту підозрюваного потребує особливої уваги. Слідчий повинен скласти план та підготувати перелік питань. Під час допиту підозрюваного необхідно з'ясувати: яким видом діяльності займається, яку посаду займає, з якого часу та які функційні (посадові) обов'язки виконує; хто, де і яким чином здійснював виготовлення фальсифікованої продукції, виготовлення інтегральної мікросхеми із застосуванням даної топографії, виготовлення будь-яких виробів, що містять такі інтегральні мікросхеми; обставини укладення договору по придбанню фальсифікованої продукції та хто здійснював поставку такої продукції, її вартість; чи здійснювався оптовий продаж такої продукції, кому саме та у яких обсягах; чи знала особа про порушення нею права інтелектуальної власності (наприклад, використання чужого товарного знаку); яка кількість фальсифікованого товару знаходиться у підозрюваного і місце його знаходження; які технічні засоби використовувалися при виробництві фальсифікованої продукції; які технічні засоби використовувалися тиражуванні творів; звідки надходили упаковки, поліграфія, контрольні марки та інші супутні матеріали; яка документація є на контрафактну продукцію; хто купував продукцію; які зразки використовувалися (наприклад, при виготовленні продукції з використанням чужого товарного знаку).

Призначення судових експертиз. Призначення судових експертиз у кримінальних провадженнях про злочини, які посягають на права інтелектуальної власності має свої особливості.

Перед призначенням судової експертизи слідчий повинен ознайомитися з відповідною спеціальною літературою та проконсультуватися із спеціалістами. Далі необхідно визначити, які саме спеціальні знання потрібні для вирішення певних питань і які саме експертизи потрібно призначити.

Після цього необхідно визначити оптимальну послідовність проведення експертиз по дослідженню об'єктів, а за необхідності розглянути можливість призначення комплексної експертизи.

У постанові про призначенні судової експертизи необхідно точно описати об'єкт дослідження, а в окремих випадках вказати відомості, які будуть враховані експертом при проведенні експертизи (джерело походження об'єкта, умови його експлуатації, зберігання, обставини вилучення тощо).

Питання судовому експерту повинні формулюватися точно, однозначно і зрозуміло. У ході проведення розслідування злочинів, які посягають на права інтелектуальної власності найчастіше призначаються — експертиза об'єктів інтелектуальної власності, судово-технічна експертиза, судово-товарознавча і технічна експертиза документів, тобто в основному ті судові експертизи з допомогою яких досліджуються об'єкти інтелектуальної власності або їх упакування, рідше експертизи, які допомагають доказувати причетність конкретних осіб до вчинення даного виду злочинів (судово-трасологічна, почеркознавча та ін.).